

**KOREYA RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA REYTINGLARINI YURITISH
MEXANIZMLARINING AFZALLIKLARI HAMDA YONDASHUVLAR****Choriyev Xusan Rustam o'g'li**

Jahon Iqtisodiyoti va Diplomatika Universiteti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23139310>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Janubiy Koreya Respublikasida investitsiya reytinglarini shakllantirish va boshqarish mexanizmlari, ularning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash hamda xorijiy investitsiyalarni jalb etishdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Tadqiqotda Koreyaning investitsion jozibadorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar, jumladan, makroiqtisodiy barqarorlik, shaffof huquqiy baza, innovatsion rivojlanish, texnologik taraqqiyot, monetar siyosat va inqirozlarga qarshi choralar ko'rib chiqilgan.

Shuningdek, mamlakat hududlarini investitsion jihatdan baholashda YaIM o'sish sur'atlari, bandlik darajasi, infratuzilma, mehnat resurslari, biznes muhiti va hududiy ixtisoslashuv kabi ko'rsatkichlarning ahamiyati yoritilgan. 2012–2022-yillar davomida Janubiy Koreyaning YaIM o'sishi va ishsizlik darajasi dinamikasi tahlil qilinib, tashqi va ichki iqtisodiy omillarning investitsiya muhitiga ta'siri baholangan.

Tadqiqot natijalari Janubiy Koreyaning investitsiya reytinglarini boshqarish bo'yicha tajribasidan investitsiyaviy muhitni takomillashtirish va hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda foydalanish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Janubiy Koreya, investitsiya reytingi, investitsion jozibadorlik, xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy barqarorlik, makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, hududiy rivojlanish, innovatsiyalar, investitsiya muhiti.

Abstract. This article examines the mechanisms for developing and managing investment ratings in the Republic of Korea and their role in ensuring economic stability and attracting foreign investment.

The study analyzes the key factors contributing to Korea's investment attractiveness, including macroeconomic stability, a transparent legal framework, innovation and technological development, monetary policy, and effective responses to economic crises. Particular attention is paid to the approaches used to assess the investment potential of Korean regions based on indicators such as GDP growth, employment, infrastructure development, availability of skilled labor, business environment, and regional specialization.

The dynamics of GDP growth and unemployment in the Republic of Korea during 2012–2022 are also analyzed, with consideration of the impact of external and internal economic factors on the investment environment.

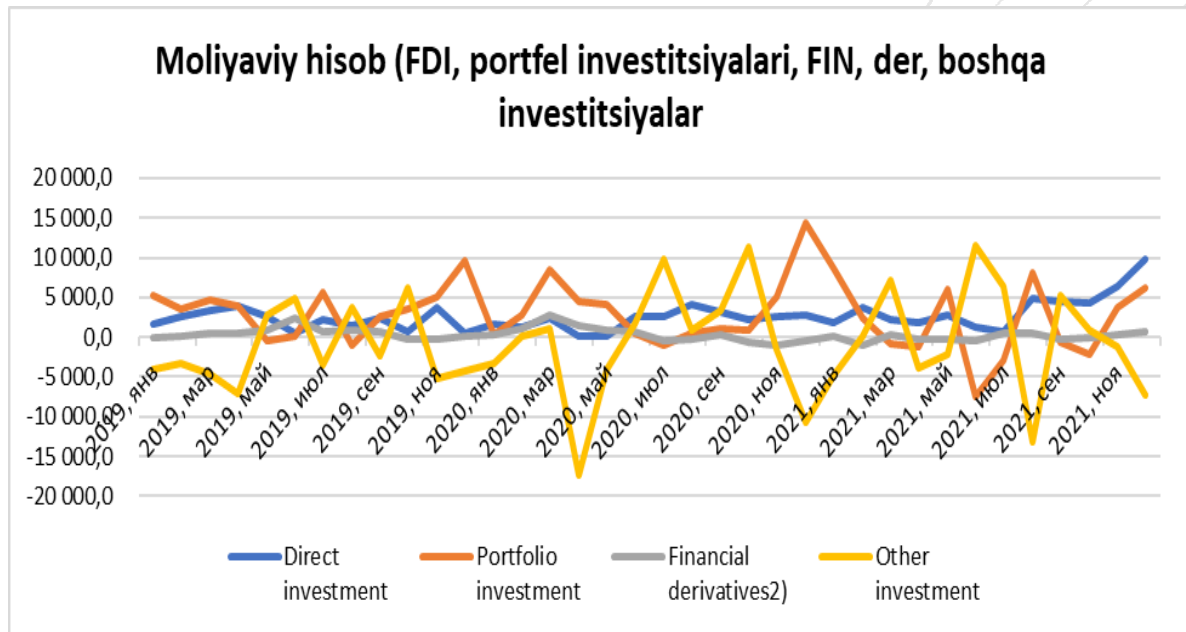
The findings demonstrate that Korea's experience in managing investment ratings can provide useful approaches for improving investment conditions and enhancing the investment attractiveness of regions.

KIRISH

Janubiy Koreyaning investitsiya reytinglarini boshqarishdagi yondashuvi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, o'sishni rag'batlantirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga qaratilgan iqtisodiy siyosat, tartibga soluvchi boshqaruv va strategik islohotlarning muvofiqlashtirilgan aralashmasini o'z ichiga oladi.

Koreya Respublikasining investitsiya reytingi mexanizmlarining afzalliklari

Iqtisodiy jihatdan barqarorligi – bunga biz kuchli fiskal boshqaruvni olsak bo‘ladi ya’ni Koreya Respublikasining Iqtisodiyot va moliya vazirligi makroiqtisodiy va moliyaviy barqarorlikni, siyosatni samarali muvofiqlashtirishni, milliy resurslarning samarali taqsimlanishini, fiskal barqarorlikni, oqilona soliq siyosatini va mustahkam xalqaro hamkorlikni ta’minlashga xizmat qiladi¹.

2.1.1-rasm. Koreya Respublikasi moliyaviy hisoboti

Manba: Muallif tomonidan Xalqaro valyuta jamg'armasi ko'rsatkichlari asosida tayyorlandi.

Ko'rib turganimizdek, Kuchli ishlab chiqarish bazasi, institutsional takomillashtirish va iqtisodiy noaniqliklarga qaramay investitsiyalarni jalb qilish sa'y-harakatlari tufayli Koreyaning to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalari miqdori yildan yilga oshib borgan Invest Korea² bergan ma'lumotlarga ko'ra, 2019- yilda 23.329 mln\$, 2020-yilda 20.747 mln\$, 2021-yilda esa 29.513mln\$ miqdorida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar kirib kelgan bu esa o'z o'rnida FA da ijobiy ko'rsatkichlarni berib turgan. Janubiy Koreya iqtisodiyoti, nisbatan barqaror rivojlanyotgani, innovatsion sektorlarning tezkor rivojlanishi, ochiqlik siyosati nisbatan yuqorili sabab ko'plab investorlar aynan shu yerga investitsiya kiritishni xohlaydi. 2020-yil aprel oyida joriy operatsiyalar hisobidagi eksport va importning tushishi hamda mamlakatni COVID-19 pandemiyasi sabab yuzaga kelgan iqtisodiy holatdan chiqish uchun tashqi qarz qabul qilinadi va shu sabab aynan shu oyda FA defitsitda chiqadi.

Shaffof huquqiy baza – Koreya Respublikasida investorlarni himoya qiluvchi va biznesning uzluksiz ishlashini ta'minlaydigan shaffof huquqiy va me'yoriy baza yaratilgan. Bu oshkorlik xorijiy investorlar o'rtasida ishonchni saqlab qolish uchun juda muhim³.

FSS imtihonchilari moliyaviy institutlarning xavfsizligi va mustahkamligini hamda qonunlar va qoidalarga muvofiqligini ta'minlash uchun to'liq miqyosli va maqsadli tekshiruvlarni o'tkazadilar.

¹ <https://english.moef.go.kr/> - Ministry of Economy and Finance

² <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/b2ca8b6b-en/index.html?itemId=/content/component/b2ca8b6b-en>

³ <http://www.fss.or.kr> - Financial Supervisory Service

FSS⁴ imtihonchilari moliya institutlarining umumiy moliyaviy, boshqaruv, operatsion va muvofiqlik ko'rsatkichlarini baholash uchun to'liq miqyosli tekshiruv o'tkazadilar.

To'liq imtihondan o'tishi kerak bo'lgan moliya institutlarini tanlash yillik imtihonni rejalashtirish jarayonida oldindan amalga oshiriladi.

Innovatsiyalar va texnologiyalarga yo'naltirilgan o'sish – Hukumat ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga katta sarmoya kiritish va ta'limga, xususan, STEM sohalariga katta e'tibor qaratish orqali innovatsiyalar va yuqori texnologiyali sanoatni faol qo'llab-quvvatlaydi.

Bu e'tibor nafaqat iqtisodiy o'sishni, balki samaradorlik va global raqobatbardoshlikni ham oshiradi⁵.

Mamlakat kemasozlik, elektronika, avtomobilsozlik va telekommunikatsiya kabi yuqori texnologiyali tarmoqlari bilan mashhur. Samsung, LG, Hyundai va SK kabi kompaniyalar innovatsiyalar va iqtisodiy kengayishni rag'batlantirib, global miqyosda sanoat yetakchilari sifatida paydo bo'ldi.

Janubiy Koreyada texnologiya sanoati iqtisodiy o'sish va ish o'rinlari yaratilishiga katta hissa qo'shdi. Muhandislik, dasturiy ta'minotni ishlab chiqish va ma'lumotlar tahlili kabi sohalarda malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyoj ortib borayotgani ish istiqbollari keltirib chiqaradi va martaba o'sishiga yordam beradi.

Barqaror monetar siyosat – Koreya bankining⁶ samarali pul-kredit siyosati inflyatsiyani nazorat qilish va valyuta kursini barqarorlashtirishga qaratilgan, bu ikkalasi ham qulay investitsiya reytinglarini saqlab qolishning muhim omillaridir.

Buni kengroq tushuntiradigan bo'lsak Janubiy Koreya narxlar barqarorligiga e'tibor qaratgan holda barqaror pul-kredit siyosati ustida ishlamoqda. Koreya banki (BOK)⁷, Markaziy bank, pul-kredit siyosatining asosiy maqsadi sifatida narx barqarorligini birinchi o'ringa qo'yadi.

Bu inflyatsiyani nazorat ostida ushlab turishning samarali usullaridan biri hisoblanadi.

Inqirozga qarshi kurashda isbotlangan rekord – 1997-yilgi Osiyo moliyaviy inqirozi va 2008-yilgi global moliyaviy inqiroz kabi moliyaviy inqirozlarga tarixiy javob berish Janubiy Koreyaning o'z iqtisodiyotini himoya qilish uchun tezkor va samarali siyosat choralari amalga oshirish qobiliyatini namoyish etadi⁸.

Investitsiyalarni baholash mexanizmlariga yondashuvlar

Janubiy Koreyadagi investitsiyalarni baholash jarayonlari bozor iqtisodiyoti va hukumat nazorati o'rtasidagi muvozanatni ta'minlovchi ilg'or tizim asosida qurilgan.

Ushbu tizimlar barqarorlik uchun investitsiya istiqbollari va loyihalarini, shuningdek rentabellik va innovatsiyalar, texnologik taraqqiyot va global raqobatbardoshlik kabi umumiy iqtisodiy maqsadlarga muvofiqligini baholash uchun mo'ljallangan.

⁴ FSS - The Financial Supervisory Service of Republic of Korea

⁵ <http://www.msit.go.kr> – Ministry of Science and ICT

⁶ <http://www.bok.or.kr> - Bank of Korea

⁷ BOK – Bank of Korea

⁸ <http://www.kdi.re.kr> – Korea Development Institute

FUNDAMENTAL TAHLIL: Kompaniya yoki aktivning moliyaviy sogʻligʻi, samaradorligi va kelajak istiqbollarini baholash fundamental tadqiqotlarning asosiy tarkibiy qismidir. Daromad, pul oqimi, aktivlar, majburiyatlar, bozordagi oʻrni, boshqaruv darajasi va sanoat tendensiyalari kabi oʻzgaruvchilarni tahlil qilish ushbu strategiyaning asosiy maqsadi hisoblanadi.

TEXNIK TAHLIL: Koreya Respublikasi texnik tahlilchilar bozor xatti-harakatlarini tahlil qilish va savdo strategiyalarini amalga oshirish uchun grafik dasturlari, savdo platformalari va algoritmik modellardan foydalanadilar.

RISKLARNI BOSHQARISH: Janubiy Koreyada investitsiyalarni baholash bu xavflarni diqqat bilan koʻrib chiqishni talab qiladi. Institutlar va investorlar oʻzlarining investitsiyalari bilan bogʻliq risklarni aniqlash, hisoblash va kamaytirish uchun turli strategiyalardan foydalanadilar.

IQTISODIY VA BOZOR TAHLILI: Investitsion imkoniyatlar va xavflarni aniqlash uchun iqtisodiy va bozor tahlili makroiqtisodiy koʻrsatkichlarni, geosiyosiy oʻzgarishlarni va bozor tendensiyalarini baholaydi. Janubiy Koreyalik sarmoyadorlar yalpi ichki mahsulotning oʻsishi, inflyatsiya, foiz stavkalari, valyuta kurslari, hukumat qoidalari va xalqaro bozorlardagi oʻzgarishlar kabi qator oʻzgaruvchilarni diqqat bilan kuzatib boradilar.

TARTIBGA SOLISH VA MUVOFIQLIKNI TEKSHIRISH: Janubiy Koreyada investitsiya istiqbollarini baholash qonuniy talablar, meʼyoriy-huquqiy bazalar va amaldagi muvofiqlik standartlarini oʻrganishni ham oʻz ichiga oladi.

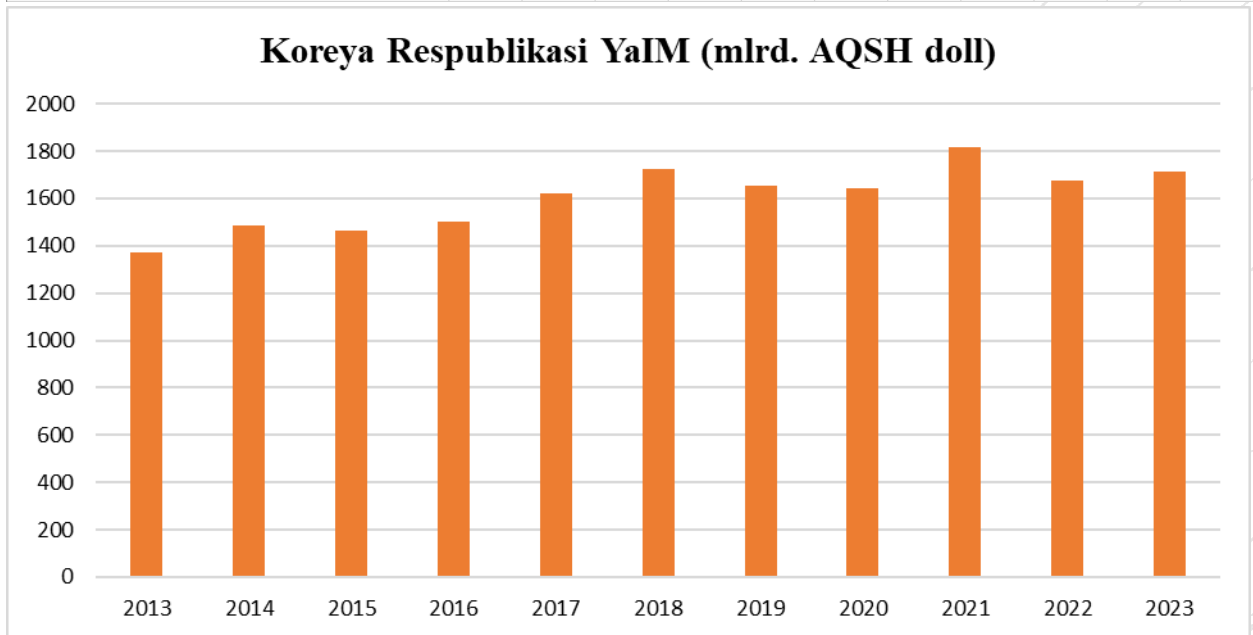
2.1.2-jadval. Investitsiyalarni baholash

Manba: Muallif tomonidan tayyorlandi.

Koreya Respublikasi 9 ta provinsiya va 8ta katta shaharlardan iborat bular katta shaharlar Seoul, Busan, Daegu, Daejeon, Gwangju, Incheon, Ulsan hamda Sejong. **Provinsiyalari:** Chungbuk, Chungnam, Gangwon, Gyeongbuk, Gyeonggi, Gyeongnam, Jeju, Jeollabuk va Jeollanam. Investorlar bu hududlarga investitsiya kiritayotganda turli xil faktorlarga eʼtibor qaratishadi yaʼni **YaIM oʻsish surʼatlari**, hududlarda bandlik darajalari, infrastrukturani rivojlanganligi, tajribali ishchilar soni, biznes muhit, hududiy ixtisoslashganlik yaʼni Seoul texnologiyaga va Busan ishlab chiqarishga ixtisoslashganligini olsak boʻladi.

GDP, current prices (Billions of U.S. dollars)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Korea, Republic of	1370.633	1484.489	1466.039	1499.362	1623.074	1725.373	1651.423	1644.676	1818.432	1673.917	1712.793

©IMF, 2024

2.1.3-rasm. Koreya Respublikasining YaIM ko'rsatkichlari⁹

Manba: Muallif tomonidan Xalqaro valyuta jamg'armasi ko'rsatkichlaridan foydalanib tayyorlandi.

Ko'rib turibmizki 2013-yildan 2023-yilgacha Janubiy Koreya yalpi ichki mahsulotida umumiy o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda. Ba'zi tebranishlarga qaramay, umumiy traektoriya bu davrda iqtisodiy o'sishni ko'rsatadi.

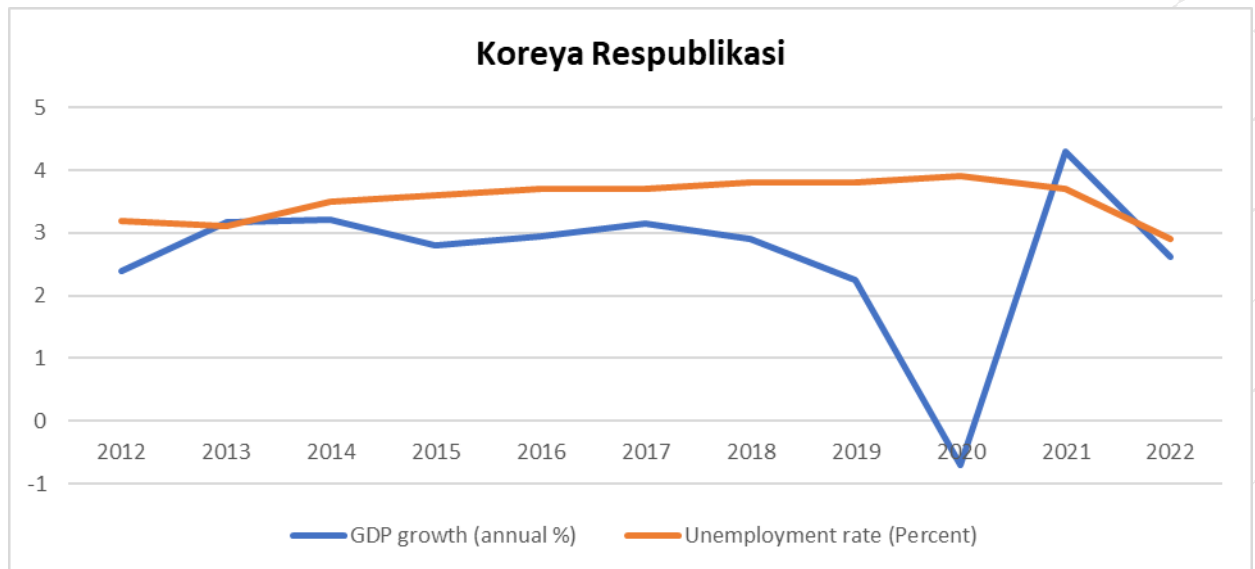
Yildan yilga yalpi ichki mahsulot o'sishida tebranishlar mavjud bo'lib, ayrim yillarda sezilarli o'sish kuzatilgan (masalan, 2017, 2018, 2021-yillar).

Janubiy Koreya o'zining ilg'or texnologiyalari va sanoat bazasi bilan mashhur, xususan, elektronika, avtomobilsozlik, kemasozlik va telekommunikatsiya kabi sohalarda. Tadqiqot va ishlanmalar, innovatsiyalar va infratuzilmaga investitsiyalar iqtisodiy o'sish va samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

Koreya Respublikasida iqtisodiyotida **xizmat ko'rsatish** va **sanoat tarmoqlari** ustunlik qiladi, qishloq xo'jaligi esa iqtisodiyotning juda kichik qismini tashkil qiladi. Infratuzilma, texnologiya, ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga hamda kapital ishlab chiqarishga investitsiyalar mahsuldorlik, innovatsiyalar va raqobatbardoshlikni oshirishi mumkin, bu esa YaIMning oshishiga olib keladi.

Korea, Republic of	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
GDP growth (annual %)	2.402531	3.164709	3.202454	2.809103	2.946882	3.159636	2.907404	2.243978	-0.70942	4.304735	2.612672
Unemployment rate (Percent)	3.2	3.1	3.5	3.6	3.7	3.7	3.8	3.8	3.9	3.7	2.9

⁹ <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/KOR?zoom=KOR&highlight=KOR> – Muallif tomonidan Xalqaro valyuta jamg'armasi ko'rsatkichlaridan foydalanib tayyorlandi

2.1.4-rasm. YaIM va Ishsizlik ko'rsatkichlar grafigi¹⁰

Manba: Muallif tomonidan Xalqaro valyuta jamg'armasi va Jahon banki ko'rsatkichlaridan foydalanib tayyorlandi.

2012-2014-yillar

YaIMning o'sish sur'ati: YaIMning o'rtacha o'sish sur'atini ko'rish mumkin, bu 3,2% atrofida. Janubiy Koreya iqtisodiyoti 2008-yildan keyingi global moliyaviy inqirozdan keyin tiklanayotgan edi, bu asosan uning elektronika, avtomobil va kemasozlikdagi eksporti hisobiga amalga oshirildi.

Ishsizlik darajasi: Ishsizlik darajasi nisbatan barqaror bo'lib, 2012-yildagi 3,2% dan 2014-yilda 3,5% gacha asta-sekin o'sib bordi. Ishsizlikning biroz o'sishi inqirozdan keyingi mehnat bozoridagi o'zgarishlarni aks ettirishi mumkin.

2015-2017-yillar

YaIM o'sish sur'ati: 2015-yilda YaIM o'sishi 2,8 foizgacha pasayib, 2017-yilda 3,2 foizga ko'tarilishi bilan bir oz tebranish kuzatilmoqda. 2015-yildagi pasayish global iqtisodiy pasayish va MERSning (Middle East Respiratory Syndrome) mahalliy epidemiyasi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. turizm va iste'molchilar ishonchiga ta'sir qildi.

Ishsizlik darajasi: Ishsizlik darajasi o'sishda davom etmoqda va 2017-yilga kelib 3,7% ni tashkil etadi, bu potentsial iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar, jumladan, kemasozlik sanoatidagi muammolar va yoshlar ishsizligi bilan bog'liq.

2018-2019-yillar

YaIM o'sish sur'ati: YaIM o'sish sur'atlarida sezilarli pasayish kuzatildi, 2019-yilga kelib bu ko'rsatkich 2,2 foizga kamaydi. Bunga sabab qilib Janubiy Koreya eksportiga AQSh-Xitoy savdo kelishmovchiligidagi sabablar ta'sir ko'rsatgan deyishimiz mumkin.

Ishsizlik darajasi: doimiy iqtisodiy o'zgarishlar va hukumat tashabbuslari, shu jumladan ish o'rinlarini yaratish choralari natijasida ishsizlik darajasi 3,8% darajasida barqarorlashganini ko'rishimiz mumkin.

2020-yil

¹⁰ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=KR> Muallif tomonidan Xalqaro valyuta jamg'armasi va Jahon banki ko'rsatkichlaridan foydalanib tayyorlandi

YaIM o'sish sur'ati: COVID-19 pandemiyasining butun dunyo bo'ylab ta'siri natijasida - 0,7% ga keskin pasayish, bu ishlab chiqarish, eksport va xizmatlar (xususan, sayohat va mehmondo'stlik) kabi sohalarga katta salbiy ta'sir ko'rsatdi.

Ishsizlik darajasi: biroz oshdi va 3,9% ni tashkil etdi, bu jahon iqtisodiyoti holatini hisobga olgan holda ancha mo'tadil. Bu hukumat ish o'rinlarini yo'qotishni yumshatish uchun fiskal rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash paketlarini taqdim etish orqali samarali javob berganligini ko'rsatadi.

2021–2022-yillar

YaIM o'sish sur'ati: 2021-yilda 4,3% ga mustahkam o'sish sur'ati, ehtimol, emlash kampaniyalari, pandemiyaning samarali boshqarish va global iqtisodiyotning tiklanishi natijasida eksport ko'rsatkichlarining yaxshilanishi natijasida. 2022 yilda 2,6% gacha pasayish rebounddan keyingi normallashuv yoki ta'minot zanjiri uzilishlari va inflyatsiya bosimi kabi yangi qiyinchiliklarning paydo bo'lishi natijasi bo'lishi mumkin.

Ishsizlik darajasi: 2022 yilga kelib, ishsizlik darajasi 2,9% gacha pasayadi, bu pandemiya keyin kuchli tiklanish va ishchilarning muvaffaqiyatli reintegratsiyasini namoyish etadi.

Umumiy xulosalar: Tashqi omillar: Janubiy Koreyaning eksportga asoslangan iqtisodiyotiga xalqaro iqtisodiy sharoitlar, jumladan, COVID-19 pandemiyasi, AQSh-Xitoy savdo urushi va 2008 yildagi moliyaviy inqirozdan tiklanish jarayoni katta ta'sir ko'rsatdi.

Ichki omillar: Eng kam ish haqi, ish vaqti va avtomobil va kemasozlik kabi yirik tarmoqlardagi tarkibiy islohotlar ichki siyosatning namunasidir.

Bundan tashqari, samarali pandemiya nazorati iqtisodiyotga salbiy ta'sirlarni kamaytirdi.

Texnologik taraqqiyot: Iqtisodiy rivojlanish va barqarorlik yuqori texnologiyali va innovatsion sohalarga doimiy sarmoya kiritilishi hisobiga mustahkamlandi.

Janubiy Koreyadagi investitsiya reytingi usullarida moliyaviy natijalar tahlili, sanoat tendensiyalari, iqtisodiy ko'rsatkichlar va mintaqaviy rivojlanish salohiyati kabi qat'iy metodologiyalar qo'llaniladi. Aniqlik va bashorat qilish quvvatini oshirish uchun ushbu tizimlar AI va katta ma'lumotlar tahlili kabi texnologik innovatsiyalardan ham foydalanadi.

Ushbu murakkab reyting tizimlarini qo'llash orqali investorlar Janubiy Koreyaning xilma-xil va doimiy o'zgaruvchan investitsiya hududini samarali bosib o'tishlari mumkin. Barqaror iqtisodiy o'sish, maksimal foyda va optimal investitsion portfellar shundan kelib chiqadi. Janubiy Koreyadagi sarmoyalarni baholash tizimlari sarmoyadorlar uchun bebaho manba bo'lib, foydali ma'lumot yetkazib beradi va oqilona hamda foydali investitsiyalar uchun qulay muhit yaratadi.

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. <https://data.worldbank.org/country/KR> - World Bank
2. <http://www.fss.or.kr> – Financial Supervisory Service
3. <http://www.bok.or.kr> – Bank of Korea
4. <http://www.msit.go.kr> – Ministry of Science and ICT
5. <http://www.kdi.re.kr> – Korean Development Institute
6. <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/KOR?zoom=KOR&highlight=KOR> – Xalqaro valyuta jamg'armasi Koreya uchun ma'lumotlari
7. <https://www.investkorea.org/ik-en/cntnts/i-322/web.do> - Invest Korea
8. <https://www.incheon.go.kr/en/EN040201> - Incheon official website